

SAK:n tavoitteet vuoden 2021 kehysriiheen

Elvytys rakentaa polkua ulos kriisistä

Elvytystä on jatkettava tarpeen mukaan

Elvytys on perusteltua niin kauan, kun työttömyys on taantumaa takia korkealla. Liian varhainen finanssipolitiikan kiristäminen pitkittäisi taantumaa ja lisäksi pitkäaikaistyöttömyyttä. Talouskehityksen epävarmuuden takia vielä ei voi tietää milloin työttömyys palautuu normaalitasolle, joten elvytyksen jatkamiseen on syytä varautua.

EU:n elpymisrahastosta uutta kasvua

EU:n elpymisrahastoa on käytettävä uuden kasvun luomiseen, osaamisen kehittämiseen, työllisyyden tukemiseen ja koronasta erityisesti kärsineiden alojen tukemiseen. Vihreän siirtymän panostukset on laitettava uusiutuvaan energiaan ja ydinvoimaan. Osaamisen kehittäminen ja TKI-panostukset ovat keskeistä tulevan kasvun kannalta. Elpymisrahaston varoja tulee käyttää myös työvoimapalveluiden laadun parantamiseen.

Pitkäaikaistyöttömyyden torjuminen vaatii toimivia työvoimapalveluita ja kasvua tukevia investointeja

Työttömien palvelut turvattava

Koronakriisi korostaa työvoimapolitiikan merkitystä. Työvoimapalveluiden onnistuminen edellyttää riittäviä resursseja, joilla turvataan palveluiden laatu ja yksilöllisyys: tavoitteena tulee olla pitkäkestoinen työllistyminen. SAK ehdottaa pohjoismaisen työvoimapalvelumallin toteuttamista siten, että työttömät tavataan kasvokkain heti työttömyyden alussa, työnhakijalle tarjotaan yksilöllistä tukea työnhakuun ja hänelle sovitaan työllistymissuunnitelmaan henkilökohtainen työnhakutavoite. Työttömän osaaminen ja työkyky tulee kartoittaa ja tarvittaessa ohjata hänet eteenpäin sopivien palveluiden piiriin. Työttömien opiskelua edistetään lisäämällä opiskelupaikkoja erityisesti työvoimakoulutukseen ja maksamalla koulutukseen osallistuville 250 euroa/kk korotusosa nykyisten korotusosien sijaan.

Investoinnit elvyttävät ja tukevat tulevaa kasvua

Yritystuissa on palattava kriisimoodista normaaliin toimintamalliin, jossa yritystuilla kannustetaan tuottavuutta lisääviin investointeihin ja tuetaan työllistämistä. Suomi on vuosia kärsinyt alhaisesta investointiasteesta, vaikka kustannuskilpailukyky on ollut hyvässä kunnossa. Valtion on otettava aktiivisempi ote vihreän teknologian edistämiseksi, kuten on toimittu akkuteknologian tapauksessa. Vedyntuotanto on ratkaisevassa roolissa sekä elinkeino- että ilmastopolitiikan näkökulmasta. On selvitettävä mahdollisuudet perustaa valtion ja yksityisen sektorin yhteinen vedynvalmistusyritys.

Julkisen talouden vahvistamisen aika on kriisin jälkeen

Julkisen talouden vahvistaminen kriisin jälkeen

Julkisen talouden vahvistaminen on ristiriidassa elvytyksen kanssa, joten sitä ei pidä aloittaa liian aikaisin. Kestävyysvajeen umpikurominen ei onnistu pelkillä työllisyystoimilla, vaan myös veronkorotuksia ja menoleikkauksia tullaan tarvitsemaan tulevaisuudessa. Velkatasot ovat nousseet koronakriisin myötä koko EU:ssa niin korkealle, että paluu vanhaan 60 prosentin velkasääntöön ei ole realistista. Velkatasoja on joko leikattava tai tätä velkarajaa on nostettava.

Julkisen talouden tasapainottamisessa on huomioitava myös eriarvoisuus

Julkisen talouden tasapainottamisen ohella hallitusohjelman yksi keskeisistä talouspolitiikan tavoitteista oli eriarvoisuuden vähentäminen ja tuloerojen pienentäminen. Pääomiin kohdistuvat veronkorotukset ja veropohjan tiivistäminen edistävät molempia näistä tavoitteista. Esimerkiksi listaamattomien yhtiöiden osinkoverotuksen uudistaminen, perintöveron veropohjan tiivistäminen tai maastapoistumisvero voisivat edistää hallitusohjelman tavoitteiden toteutumista.

Työelämän kehittämistä jatkettava hallitusohjelman mukaisesti

Paikallisen sopimisen oltava tasapainoista

Paikallisen sopimisen edistämiseen tähtäävässä työssä tulee vahvistaa luottamusmiesten asemaa ja nykyistä työehtosopimusjärjestelmää. Paikallisen sopimisen tulee tapahtua tasapainoisella tavalla ja työntekijöiden suojelu huomioiden.

Työelämän pelisäännöt kuntoon hallitusohjelman mukaisesti

Palkka-avoimuus, alipalkkaukseen puuttuminen, tarvittaessa töihin kutsuttavat, työsuhteen tunnusmerkkien täsmentäminen, yt-lain uudistaminen ja muut hallitusohjelman työelämähankkeet on toteutettava. Myös tilaajavastuulain ja julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön uudistaminen ehkäisisivät alipalkkausta.

Työntekijöiden turvaa vahvistettava

Työntekijöiden palkkaturvaa vahvistettava

Palkkaturvan enimmäismäärää pitää nostaa 30 000 euroon ja hakuaikaa pidentää kuuteen kuukauteen. Myös palkkaturvan käsittelyajat on saatava kohtuullisiksi. Nykyinen kolmen kuukauden hakemusaika ja 15 200 euron enimmäismäärä ovat osoittautuneet liian alhaisiksi jo ennen koronapandemiaa, mutta pandemian ja rajoitusten aiheuttama taloustilanne korostaa entisestään palkkaturvan välitöntä kehittämisen tarvetta.

Työsuojeluvalvonnalla torjuttava työelämän epäkohtia

Työsuojeluvalvonnan resursseja ja toimivaltuuksia on lisättävä, jotta tarkastusten riittävä määrä ja laatu turvataan. Työvoiman hyväksikäyttö, joka usein kohdistuu maahanmuuttajiin, nuoriin ja osatyökykyisiin, korostaa tarvetta tälle. Hallitusohjelman tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustavoitteiden toteuttaminen ja täytäntöönpano edellyttävät lisäresursseja myös tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaltuutetuille.

Työelämän laatuun pitää satsata

Hallitusohjelman työelämäohjelmia on jatkettava

Hallitusohjelmassa sovitut työelämän kehittämissuunnitelmat on toteutettava ja niille on varattava riittävät määrärahat. Joulukuussa sovittu samapalkkaisuusohjelma ja työn ja työhyvinvoinnin kehittämissuunnitelma (TYÖ2030) ovat molemmat tärkeitä. Jo aiemmin päätetty rahoitus 12 miljoonaa euroa TYÖ2030 ohjelmalle tulee myöntää kokonaisuudessaan. Ensi vuonna osuus siitä on viisi miljoonaa euroa.

Työajan lyhentäminen tukisi työuria ja työhyvinvointia

Lähes puolet 55–59 vuotiaista haluaisi lyhentää työaikaansa ennen siirtymistään eläkkeelle. SAK on esittänyt uutta työn uudelleenjakamisen mallia, jossa kokoaikatyötään lyhentävä saisi tulokompensaatiota, mikäli työpaikalle palkataan uusi työntekijä osa-aikatyöhön. Myös palkattavalle maksettaisiin tulokompensaatiota. Kyseessä olisi määräaikainen ratkaisu, joka lisäisi työllisten määrää samalla lisäten työntekijöille mahdollisuuksia määräaikaiseen vapaa-ajan lisääntymiseen. Malli parantaisi myös osatyökykyisten mahdollisuuksia työllistyä. Uuden työn uudelleenjakamismallin rakentamiseksi on tarpeen käynnistää kolmikantainen valmistelu ja varata tarvittavat määrärahat.

Ilmastopolitiikkaan tarvitaan oikeudenmukaisuutta

Oikeudenmukainen siirtymä on välttämätön osa ilmastopolitiikkaa

Oikeudenmukainen siirtymä on varmistettava osana ilmastopolitiikkaa, eli vaikutukset työntekijöihin, alueisiin ja tulonjakoon on huomioitava. On varmistettava, että ilmastotoimet eivät johda työttömyyteen tai kasvata tuloeroja. Siksi tarvitaan päästövähennyksiä tukevia innovaatiotukia, osaamiskartoituksia, jatkuvaa oppimista ja työvoimapolitiikkaa.

Ilmastopolitiikan kustannus- tehokkuus ja tulonjakovaikutukset huomioitava

Liikenteen päästövähennyksiä toteuttaessa pitää huomioida toimien kustannustehokkuus ja vaikutukset eri väestöryhmiin. On syytä välttää julkiselle taloudelle kalliita, ilmaston kannalta vähämerkityksellisiä ja tuloeroja kasvattavia tukimuotoja. Hyvätuloisille kohdentuvien subventioiden sijaan kompensatio tulee kohdistaa erityisesti pieni- ja keskituloisille.

Työttömät otettava palveluiden ja työttömyysturvan kehittämisen keskiöön

Työttömyysturvaa vahvistettava

Työttömyyspäivärahan enimmäisaikaa pidennetään väliaikaisesti 100 päivällä koronan aiheuttaman pitkittyneen työttömyyden vuoksi. Pidemmällä aikavälillä työttömyysturvaa tulee kehittää ja vahvistaa työelämän muutokset huomioiden. Matalapalkkaisilla aloilla ja osa-aikaisesti työskentelevien pääsyä ansiosidonnaiselle työttömyyspäivärahalle tulee edistää ja toimeentulo turvata. Työssäoloehdon kehittämisellä voidaan edistää myös yrittäjätyön ja palkkatyön huomioon ottavaa työttömyysturvan yhdistelmävakuutusta.

Laadukas palvelu edellyttää toimivia rakenteita

Työvoimapolitiikan pysyvän palvelurakenteen linjaamisessa on ensisijaista ottaa keskiöön työttömän näkökulma: miten hänelle taataan laadukas palvelu heti ensimmäisestä työttömyyspäivästä lähtien. Tämä edellyttää myös toimivaa rahoitusmallia, joka voidaan taata korvamerkitsemällä työllisyyspalveluiden rahoitus. Lisäksi rahoituksen tulee kannustaa palvelun tuottajaa työttömien pitkäkestoisen työllistymisen edistämiseen, minimoida osaoptimoinnin mahdollisuudet ja mahdollistaa työvoiman liikkuvuus. Palveluiden järjestäjien tulee olla tarpeeksi suuria, esimerkiksi työssäkäyntialueen kattavia kokonaisuuksia.

Lasten ja nuorten palvelut turvattava

Varhaiskasvatuspalvelujen saatavuus ja laatu taattava

Toimivat varhaiskasvatuspalvelut mahdollistavat vanhempien työssäkäynnin pikkulapsivaiheessa. Lähiperiaatteen toteutumisessa eli päiväkotipaikan saamisessa kodin läheltä on suuria alueellisia eroja. Lisäksi monilla alueilla lapsen vuoropäivähoito ei toteudu asianmukaisesti. Eräillä alueilla pula osaavista varhaiskasvatuksen työntekijöistä on vaikuttanut varhaiskasvatuspalvelujen laatuun. Varhaiskasvatuspalvelujen saatavuuteen, laatuun ja resursseihin on kiinnitettävät huomiota ja niitä on kehitettävä, jotta varhaiskasvatuspalvelut eivät aiheuta estettä vanhempien työllistymiselle. Varhaiskasvatuspalvelut on turvattava, jotta jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen.

Kehitetään nuorten työllistämistä tukevia palveluita

Nuorten monialaisen tuen tarve on korostunut koronan myötä. Tämä on lisännyt henkilöstöressurssien tarvetta nuorisotoimen, nuoriso-ohjaajien, etsivän nuorisotyön ja muun nuorisotoimen sekä perhepalveluiden ja lasten ja nuorten hyvinvoinnin palveluiden osalta kunnissa, kouluissa ja oppilaitoksissa. Näiden rinnalla tarve myös digitaalisille ohjaus-, keskustelu- ja neuvontapalveluille on suuri. Nuorten osalta Ohjaamoiden monialaisen ja matalan kynnyksen tuen ja palveluiden kehittämistä tulee jatkaa omana kokonaisuutenaan. Tämä tulee huomioida myös työllisyyden kuntakokeiluissa. Lisäksi tulisi toimeenpanna riihikirjauksen mukaisesti toimet nuorten työllistämiskynnystä alentavista taloudellisista kannustimista ts. nuorten työllistämispalkkiosta. Nuorten parissa työskentelevien TE-asiantuntijoiden valmiuksia ja osaamista nuorten kohtaamisessa ja palvelutarpeiden tunnistamisessa on edelleen kehitettävä.

Koko väestön osaamiseen panostaminen luo pohjan korkealle työllisyydelle

Oppisopimuksesta vauhtia nuorten työllistymiseen

Koronakriisi on heikentänyt nuorten työmarkkina-asemaa merkittävästi. Nuorten työllisyys-, opiskelu- ja hyvinvoinnin paleluihin on kiinnitettävä erityistä huomiota. Tilanteen helpottamiseksi SAK esittää, että käynnistetään kokeilu, jossa nuorten oppisopimuskoulutuksen vetovoimaa edistetään työnantajalle maksettavan koulutuskorvauksen avulla. Oppisopimuskoulutuksen pilotointiin on kevään 2020 budjettiriihessä varattu määräraha, joka tulee ottaa viipymättä käyttöön.

Parannetaan kaikkien mahdollisuuksia kehittää osaamistaan

Jatkuvan oppimisen uudistukset on toteutettava joulukuussa 2020 julkaistujen parlamentaaristen linjausten mukaisesti, jotta parannetaan kaikkien mahdollisuuksia kehittää osaamistaan, erityisesti aliedustettujen ryhmien. Työmarkkinajärjestöt ovat esittäneet keinoja koulutuksen nopeaan lisäämiseen, mm. verkon kautta tarjottavien lyhyiden pätevyyskoulutusten ja muunto- ja lisäkoulutusten avulla. Osaamiseen panostaminen on tärkeä keino koronan jälkeisessä elpymisessä ja keskeinen työllisyyttä ja tuottavuutta lisäävä tekijä.

Erityisryhmien työllisyyttä tukeviin palveluihin pitää panostaa

Kuntoutuskomitean ehdotuksilla voidaan pidentää työuria

Työssä jaksamisen edistämiseksi ja työurien pidentämiseksi on panostettava kuntoutuspalveluihin: kuntoutuksen oikea-aikaisuuteen, eri toimijoiden väliseen yhteistyöhön ja toimenpiteiden koordinoimiseen muun muassa Kuntoutuskomitean ehdotusten pohjalta.

Maahanmuuttajien työllisyyden edistämiseen panostettava

Koronatilanne on entuudestaan vaikeuttanut maahanmuuttajien asemaa työmarkkinoilla, joten elpymisrahaston varoja tulisi käyttää myös maahanmuuttajien työllisyyden edistämiseen. Paikallisen kielen oppimisen on useassa EU-maassa todettu olevan keskeisin tekijä maahanmuuttajien työllistymisen kannalta ja siihen tulee myös Suomessa suunnata riittävästi resursseja. Kotoutumiskoulutuksen valintakriteereihin tulee lisätä laatuvaatimukset, ja käyttää elpymisrahaston varoja kielikoulutuksen laadun ja tuloksellisuuden varmistamiseen. Maahanmuuttajilla tulee taata myös mahdollisuus laadukkaisiin ja räätälöityihin työvoima- ja yrityspalveluihin sekä henkilökohtaiseen ohjaukseen. Tutkintojen tunnustamiseen ja osaamisen tunnistamiseen on panostettava.

Lisätietoja

pääekonomisti
Ilkka Kaukoranta
ilkka.kaukoranta@sak.fi